

KONGRESI IN SIMPOZIJI

VI. JUGOSLOVANSKI SIMPOZIJ O POUKU ZGODOVINE

V dneh od 1. do 3. septembra 1978 je bil v Banja Luki VI. simpozij o pouku zgodovine v šoli. Kot temo je obravnaval uporabo virov pri pouku zgodovine. Njegov organizator je bila Stalna komisija za pouk zgodovine pri Zvezi društev zgodovinarjev Jugoslavije, gostitelj pa je bilo Društvo zgodovinarjev Bosne in Hercegovine.

Delovni del simpozija se je odvijal v veliki dvorani Doma kulture v Banja Luki. K prijetnemu razpoloženju in popestritvi vzdušja v sami zgradbi je prispevala skrbno pripravljena razstava slikovitih narodnih noš Bosanske krajine, ki je bila prav tedaj postavljena v prostorih Doma kulture.

Srečanje pedagogov je v imenu Društva zgodovinarjev Bosne in Hercegovine pozdravil predsednik tega društva Ibrahim Karabegović. Brana Trivić, predsednica občinske organizacije Socialistične zveze delovnega ljudstva Banja Luke, je prisotnim posredovala nekaj podatkov iz zgodovine in vloge ter položaja tega kraja. Po pozdravu podpredsednika Zveze društev zgodovinarjev Jugoslavije in predsednika Stalne komisije za pouk zgodovine Ignacija Vojeća se je začelo delo simpozija. Rade Petrović, delovni predsednik dopoldanskega dela zasedanja, je za uvod v prvi referat Boga Grafenauerja »Problematika izdelave programa zgodovine kot obveznega predmeta skupne osnove srednjega izobraževanja v reformirani šoli« povzel nekaj sklepov in načrtov, sprejetih na VII. kongresu zgodovinarjev Jugoslavije v zvezi z reformiranjem šole in usmerjenim izobraževanjem. Opozoril je, da stoji pred zgodovinarji naloga razbremenitve učnih načrtov in programov v predmetih družbeno-ekonomske skupine.

Referat Boga Grafenauerja je predstavil konstruktivno, hkrati pa revolucionarno novo ponudbo zgodovinarjev za oblikovanje učnih načrtov v usmerjenem izobraževanju. Pri svojem predlogu je imel referent pred očmi dejstvo, da mora novi učni program, ki predvideva na prvi stopnji usmerjenega izobraževanja za vse srednje šole enako število učnih ur zgodovine (150 ur v dveh letih), v novem časovnem okviru obenem vzgojiti delovnega človeka — samoupravljalca, sposobnega razumeti dogajanja v današnjem svetu, in nuditi hkrati predstopnjo znanja zgodovine za tiste srednje šole, ki imajo uvrščeno zgodovino v svoj program tudi nadaljnji dve leti. Opozoril je, da je v osnovni šoli težišče zgodovine na nacionalni in politični zgodovini, zato bi bilo racionalno in potrebno v srednji šoli ta poudarek prenesti na zgodovino vsega sveta, medtem ko bi se obravnavanje zgodovine narodov Jugoslavije omejilo le na kratek povzetek. Podrobnejša analiza dogajanj iz nacionalne zgodovine bi bila umestna le tam, kjer naša zgodovina pomeni nekaj novega, posebnega ali značilnega v svetovnem merilu. Prav tako naj bi se v srednji šoli težišče iz politične preneslo na celovito zgodovino. Referent je v tem smislu predlagal različne aspekte, ki naj bi jih po raznih epohah obravnaval pouk zgodovine: težišče populacije, migracije, odnos med razvitim in nerazvitim svetom, gospodarsko-družbeno delitev sveta, integracijske faktorje v človekovem življenju, povezovanje družbe, razredne boje in politične sisteme (tu bi prišla v poštev še zgodovina dogodkov). Omenil je tudi pripomočke, ki za tako obravnavo zgodovine v svetu že obstajajo in jih ne bi bilo težko prilagoditi za potrebe naših šol. Opozoril je tudi na spremembe in težave, ki bi bile nujno potrebne ob tovrstnem oblikovanju učnega načrta.

V diskusiji na ta prikaz in predlog so sodelovali Hrvoje Matković, Avdo Sučeska, Milutin Perović, Dragutin Pavličević, Joško Jelaska, Rade Petrović in Ignacij Voje. Vsi diskutanti so referat sprejeli pozitivno. Strinjali so se, naj to predavanje predstavlja podlago za nadaljnje delo — izdelavo konkretnega učnega načrta in razporeda snovi po posameznih letih, tako da se bo navezovala na znanje, pridobljeno v osnovni šoli. To delo naj bi prevzela Stalna komisija za pouk zgodovine in poiskala rešitev v celotnem sklopu družbenih predmetov v jugoslovanskem merilu. Diskutanti so se zavedali težav, ki jih predstavlja različni tempo uvajanja reforme po republikah in pokrajinah, pa tudi tega, da se bodo pojavile težave tako pri učencih zaradi zahtevnosti novega predmeta, pri potrebi po učiteljih drugačnega profila, ki jih bodo morale vzgojiti fakultete, pri težavnosti takega

pouka, kakor tudi pri izdelavi novih učbenikov in priročnikov. Vsem je bila prezentna teža preloma, ki bi ga tak program pomenil v tradiciji. K sodelovanju bi bilo treba pritegniti jugoslovansko znanost, fakultete, pa tudi šolske sekcije pri društvi zgodovinarjev, predvsem pa bo tak prelom zahteval svoj čas.

Popoldanski del prvega dne simpozija je prisotnim predstavil konkretne objave virov, zgodovinskih čitank in hrestomatij v slovenščini in makedonščini ter njihovo uporabnost pri pouku zgodovine v šoli (taki referati so bili: »Objavljeni viri v slovenščini in možnosti njihove uporabe pri pouku nacionalne zgodovine« *Štefana Trojarja*, »Zgodovinske čitanke in hrestomatije v slovenščini, njihova znanstvena, idejna in metodična vrednost« *Tomaža Webra*, »Zgodovinske čitanke in hrestomatije v makedonščini, njihova znanstvena, idejna in metodična vrednost« *Nauma Dimovskega*). Splošnejše narave sta bila referata *Blagote Draškovića* o znanstvenih, idejnih in metodičnih zahtevah za zasnovanje moderne zgodovinske čitanke in *Hranislava Živkovića*, ki je v svojem izvajanju obravnaval posebnosti uporabe virov v I. fazi srednje šole.

Ugotovitev diskusije, v kateri sta sodelovala *Štefan Trojar* in *Blagota Drašković*, je bila, da je znanstvena analiza virov za osnovno in srednjo šolo prezahtevna in predstavlja neracionalno porabo časa. Zgodovinski pouk bi moral naučiti dijakke razumevanja določenih vrst virov, ki jih je srečati v družbenih vedah.

Drugi dan posvetovanja je najprej *Petar Strčić* prisotne seznanil z možnostmi uporabe tekstov iz memoarjev, dnevnikov in kronik pri pouku zgodovine. Po kvaliteti in bogatih izkušnjah, ki jih je posredovalo poslušalcem, se odlikovalo predavanje *Đerđa Gala* »Značilnosti uporabe virov v osnovni šoli«. Sledila so izvajanja *Miomira Dašića* o možnosti uporabe romana v osnovni šoli, *Milutina Perovića* o možnosti uporabe tekstov klasikov maksizma pri pouku zgodovine, medtem ko sta referata *Milorada Kesića* in *Miralema Arslanagića* obravnavala uporabnost tekstov iz dela *Josipa Broza Tita* pri pouku zgodovine narodnoosvobodilne vojne oz. obdobja po njej. Diskusija o referatih tega dne je bila zaradi časovne stiske preložena na naslednji dan. Za popoldanski del tega dne posvetovanja je namreč gostitelj predvidel ekskurzijo na Kozaro, kjer so se udeleženci poklonili spominu vojnih žrtev, ki jim je posvečen tudi veličastni spomenik znanega hrvaškega kiparja *Dušana Džamonje*, postavljen na Kozari.

Zadnji dan so navzoči prisluhnili referatoma *Stanka Perazića*, ki je v jedrnatem, hkrati pa nazornem predavanju prikazal možnosti uporabe tekstov iz sodobne esejistike (ob besedilih *Miroslava Krleže*) pri pouku zgodovine in *Zefa Miridite* z naslovom »Specifičnosti uporabe vira iz zgodovine starega veka«.

Diskusija *Lazarja Lakića*, *Joška Jelaske* in *Dragice Lukić* je opozorila na to, da je bil na tem simpoziju opazen razkorak med znanstvenikom in praktikom. Težava je v tem, da preobremenjeni učitelji ne uspejo prebrati preobilja virov in literature, ki bi jih lahko uporabljali pri pouku. Morda bi tu delno lahko pomagala interdisciplinarnost in izkoriščanje poznavanja čtiva, s katerim so se dijaki seznanili pri drugih predmetih. Diskutanti so poudarili tudi to, da je navzočnost učiteljev številčno preskromna. Razumevanje referatov, ki niso prebrani v srbohrvaščini, bi bilo treba olajšati s simultanim prevajanjem ali pa s predhodno razmnožitvijo gradiva.

Ignacij Voje je v nekaj besedah povzel delo simpozija in se zahvalil organizatorjem in udeležencem. Na željo nekaterih prisotnih je bil zainteresiranim omogočen še ogled mesta pod strokovnim vodstvom.

Če na koncu skušamo v kratkem povzeti uspeh in raven posvetovanja, lahko ugotovimo, da je bilo težišče zanimanja in diskusije posvečeno uvodnemu referatu, ki je tudi obravnaval najbolj zgočo temo. Ostali referati so se po kvaliteti zelo razlikovali. Izredno redki (*Đerđ Gal*, *Stanko Perazić*) so po kakovosti izstopali in pokazali globoko praktično poznavanje snovi in njenega podajanja ter nazorno predstavili probleme, pomen in uporabnost virov za pouk. Večina referatov se je namreč zadovoljila le z bibliografskim naštevanjem virov in njihove vsebine, kolikor ni obtičala (pri referatih o uporabnosti najnovejših virov) kar pri opisovanju zgodovine in okoliščin, v katerih so ti viri nastajali; zanemarila je praktični aspekt operativne uporabnosti virov pri pouku, ki bi moral biti bistven sestavni del takih predavanj. Če prihaja do takih simpozijev vsako leto, kar je razmeroma pogosto, bi bilo treba s selekcijo preprečiti, da se to odraža v upadanju kvalitete referatov. Drug problem, na katerega je opozorila že diskusija, je bil razkorak med teorijo in prakso, med obiljem uporabnega gradiva in preobremenjenostjo učiteljev. Morda je prav tu delno iskati vzrok za razmeroma pasivno sprejemanje referatov s strani navzočih učiteljev, saj so bili le redki pripravljeni izraziti svoje mišljenje v diskusiji. Navzočnost pedagogov, ki je sicer prvi dan res znašala skoraj 400 po-

slušalcev, je rapidno padala iz dneva v dan, tako da se je nazadnje skrčila le na tretjino prvotnega števila.

Na koncu omenimo še, da bodo referati simpozija objavljeni v Pouku zgodovine. Stalna komisija za pouk zgodovine je sklenila, da bo naslednji, VII. simpozij, ki bo obravnaval umetniška dela iz narodnoosvobodilne vojne in revolucije in njihovo uporabnost pri pouku zgodovine, leta 1979 v Srbiji.

Darja Mihelič

MEDNARODNI KULTURNOZGODOVINSKI SIMPOZIJ MODINCI 1978

(Osijek, 3. do 7. julija 1978)

Le tisti, ki se je redno udeleževal modinških simpozijev od prvega sestanka dalje, more dati splošno sodbo o koristnosti in kvaliteti vsakoletnih zborovanj avstrijskih, madžarskih in jugoslovanskih (slovenskih in hrvaških) zgodovinarjev, zborovanj, ki imajo skupni naslov Mednarodni kulturnozgodovinski simpozij Modinci ali tudi Mogersdorf. Tudi o kvaliteti slovenskega deleža pri tem more spregovoriti samo zgodovinar, ki redno prebira publikacije, izšle po vsakem simpoziju; le-te namreč objavljajo vse referate po vrsti. Ne prvo ne drugo ni naloga mojega poročila. Želim namreč spregovoriti le o poslednjem simpoziju, ki je bil letos v Osijeku. Njegova generalna tema se je glasila »Družbene, ekonomske in kulturne posledice industrializacije v panonskem prostoru med obema velikima krizama 1873—1929«. Organizatorja simpozija sta tokrat bila Zveza zgodovinskih društev Hrvatske in pa Zgodovinsko društvo Osijek. Simpozij je bil dobro pripravljen in izpeljan; udeleženci so bili gotovo zadovoljni z njim.

Po pozdravnih nagovorih predstavnikov iz istih dežel, županij in republik, ki so se simpozija udeležile, je imel uvodno predavanje domačin *Dušan Plečaš*; orisal je zgodovino Osijeka in okolice od antike do najnovejših časov.

Naslednjega dne je kot prvi predavatelj nastopil *György Ránki*, profesor iz Budimpešte, z referatom »Prispevek k primerjanju industrijskega razvoja v panonski regiji«. Njegovo razpravljanje je posegalo v metodološko sfero, potemtaka v področje teorije, kar se na modinških simpozijih gotovo redko dogaja. — Instrukтивен je bil tekst »Pravni aspekti industrializacije v avstroogrski monarhiji 1873—1918«, ki ga je prebral *Herbert Hofmeister* z Dunaja. Izmed vseh družbeno-ekonomskih procesov nove dobe je bila prav industrializacija tisti fenomen, ki je najtemeljiteje spremenil pravni sistem. Sprememb ni občutilo samo privatno pravo, temveč tudi trgovsko, obrtno, delovno, patentno in druga prava. Avtor je obsežno obravnaval še celotne odnose med avstrijsko in ogrsko polovico monarhije v luči pravnih določil in potrdil, da sta se obe polovici od leta 1867 dalje vse bolj odtujevali druga drugi. Prišlo je celo tako daleč, da je glede zaščite firme in vzorcev predlagala Ogrska leta 1907, naj na njenem ozemlju tretirajo Avstrijce kot tujce. Avstrija je takšno zahtevo odklonila. — Mirjana Gros je sicer prijavila referat »Spremembe v družbeni strukturi severne Hrvaške po veliki krizi 1873«, vendar je od aktivne udeležbe odstopila. — *Jože Šorn* iz Ljubljane je v »Karakterističnih premikih v industrializaciji slovenskega prostora 1873—1929« opozoril na dinamiko šestih vzorčnih panog in specifičnosti, ki jih ta dinamika kaže (promet, bančništvo, železo, premog, papir, tekstil) v citiranem času, vključujoč zlasti spremembe po prevratu 1918. Ker je bil razvoj elektrifikacije komaj nakazan, je vrzel spopolnil s koreferatom *Stefan Karner* iz Gradca, ki se je osredotočil predvsem na gradnjo elektrarne Fala na Dravi.

Drugega dne predavanj se je *Paul W. Roth* iz Gradca lotil zanimivega in aktualnega vprašanja, kako je vplival ekonomski razvoj na narodnostno problematiko v času konjunktura na začetku 20. stoletja. Izvajanja je naslovil »Gospodarski napredek in problem narodnosti okoli 1900 na primeru kronovne Štajerske«.

Tretjega dne so nastopili trije udeleženci simpozija. Najprej je *Klara Mérey* iz Pécsa referirala »O razvoju kapitalistične industrije pred prvo svetovno vojno v južni Transdanubiji« (Zadonavju). Omejila se je na ozemlje južno od Blatnega jezera, ki so ga zajemale štiri županije (Zala, Samogy, Baranya, Tolna). Nazorno je opozorila na dinamiko in ritem industrializacije v tem obmejnem delu Madžarske. — Sledil ji je *Antoša Leskovec* iz Maribora, ki je z referatom »Industrializacija v severovzhodni Sloveniji med 1873 in 1929« dobro in veštno orisal gospodarski napredek mariborske makroregije. Njegov sintetični tekst moremo imeti za izhodišče nadaljnjega tovrstnega znanstvenega dela, saj so bile dosedanje študije